

BYGHERRERAPPORT

ROM J. nr. 2285

KUAS FOR 2003-2122-0835

Trekroner Øst

Roskilde Dms.

Stednr. 020410
Sogn Roskilde Dms.
Herred Sømme
Amt København

**Aktivitetsområder fra tidlig og sen førromersk jernalder
Ca. 500-100 f. Kr. samt tidlignolitikum ca. 4000 f. Kr.**

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Resumé.....	2
Undersøgelsens resultater.....	2
Perspektiver og videre undersøgelser.....	3
Fortidsmindelandskabet	3
Topografi, terræn og undergrund	5
Baggrund og begrundelse for udgravningen	5
Udgravningens data.....	5
Udgravningsmetode	5
Dataliste.....	6
Litteraturliste	7
Tidstavle	7

For rapporten

August 2005

Cand. mag. Birgitte Borby Hansen

Indledning

Nærværende rapport dækker den arkæologiske udgravning der blev påbegyndt torsdag d. 11/8 og afsluttedes torsdag d. 25/8 2005, som opfølgning på den arkæologiske prøvegravning i april-maj 2005. Udgravningen blev finansieret af bygherren, Roskilde Kommune. Det af Kulturarvsstyrelsens godkendte budget lød på 211.386,72 kr. Roskilde Museum var ansvarlig for undersøgelsen.

Resumé

På Roskilde Kommunes lokalplanområde i Trekroner Øst blev der i foråret 2005 prøvegravet på forløbet for den kommende Trekroner Parkvej. Der blev efterfølgende udpeget 3 områder til udgravning. Der fremkom en begrænset mængde nye anlægsspor i form af spredte stolper, gruber og kogestensgruber, men ingen egentlige bygningsspor. Sydligst fandtes et aktivitetsområde til en boplads som via keramik dateres til sen førromersk jernalder, ca. 100 f. Kr. Midt på området ses spor efter aktivitet i tidligneolitikum ca. 4000 f. Kr. Nordligst viser keramik fra et kompleks af affaldsgruber aktivitet i den tidlige del af førromersk jernalder ca. 500 f. Kr. Selve bopladserne må befinde sig udenfor tracéet, sandsynligvis på højderne øst, vest og nord for undersøgelsesområdet. Da der jnvf. lokalplanen fortsat skal foregå anlægsarbejder i disse områder, er der al mulig grund til at forvente fremkomsten af egentlige bopladsspor fra førromersk jernalder, evt. neolitikum.

Undersøgelsens resultater

På det prøvegravede forløb for den kommende Trekroner Parkvej var der udpeget 3 områder, hvor der ved yderligere udvidelser var mulighed for at påtræffe flere fortidsminder. På det sydligste var der påtruffet dele af et aktivitetsområde for en boplads, i form af stolpespor og gruber. Udvidelse til to nærliggende felter, felt 1 og 1A, viste dog en begrænset mængde nye anlægsspor i form af spredte stolper, gruber og kogestensgruber. En tidligere påvist staklade i form af en fire-sidet stolpekonstruktion kan evt. med en vis usikkerhed udvides til en bygning med tre dobbelte sæt tagbærende stolper. I gruberne fandtes keramikskår, stumper af dyreben og bearbejdet eller ildskørnet flint, der dateres indenfor ældre jernalder; et let fortykket, bredt facetteret randskår dateres mere præcist til yngre førromersk jernalder per. IIIa, ca. 100 f. Kr. Sporene på felt 1 og 1A må tolkes som en del af et aktivitetsområde, måske et udkantsområde, tilhørende en boplads, som åbenbart befinder sig udenfor det undersøgte område. Aktiviteten synes at have fundet sted i sen førromersk jernalder, i århundrederne lige før Kr. f.

Ca. 50 meter nord for felt 1 og 1A, på felt 2, var der i prøvegravningsfasen undersøgt et udateret rundet grøftanlæg. Lidt vest for dette var der ligeledes undersøgt en mindre grube med keramik fra tidligneolitikum, ca. 4000 f. Kr. Der dukkede ikke yderligere anlæg op, ud over to mindre stolpelignende anlæg sydvest for ringgrøften. Denne er således fortsat udateret, men kunne evt. tilhøre samme tidshorisont som den keramikdaterede grube. Der er ingen spor af jernalderaktiviteter på dette område. En tidligneolitisk boplads kan evt. befinde sig udenfor tracéet.

Ca. 75 meter nord for felt 2, fremkom ved udvidelse til felt 3 ingen nye anlæg i området omkring et tidligere afrømmet fundrigt grubekompleks. Nær feltets østgrænse (=tracégrænse) var der ved prøvegravningen afrømmet et større grubekompleks af flere sammenhængende gruber. Denne var delvist undersøgt og via keramik dateret til den tidlige del af førromersk jernalder, ca. 500 f. Kr. Ved yderligere undersøgelser af anlægget samt en nærliggende grube fandtes mængder af mast, desværre opløst keramik af et stort (forråds)kar samt dele af andre lerkar, der højst sandsynligt, den tætte kontekst taget i betragtning, også skal dateres indenfor samme tidsrum.

Del af bevaret lerkar i affaldsgrube

Nordligst blev der stødt på kanten af en muldopfyldt tidlige vådbund, en sø eller mosestrøg, som endnu kan ses i marken som en langstrakt lavning vest og nord for feltet.

Grubekomplekset på felt 3 må tilhøre et udkantsområde til en boplads fra den tidlige del af førromersk jernalder. Selve bopladsen må i lighed med forholdene ved felt 1 befinde sig udenfor tracéet, sandsynligvis på højderne øst, vest og nord for undersøgelsesområdet.

Perspektiver og videre undersøgelser

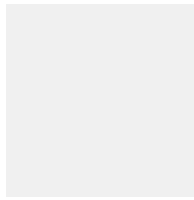
Da der jnvf. lokalplanen fortsat skal foregå anlægsarbejder i disse områder, er der al mulig grund til at forvente fremkomsten af egentlige bopladsspor fra ældre jernalder, evt. neolitikum.

Områderne bør som det mindste prøvegraves, hvilket også er projekteret. Bopladser fra jernalderen ligger ofte på disse højder i landskabet. De fundne aktivitetsområder viser, at der ikke kan være langt til selve bopladserne. Der kan forventes at dukke spor frem af egentlige bebyggelser. Dette vil betyde ny viden om fortidsmindelandskabet i Trekroner Øst-området. Der er i forvejen kun kendt få spor fra oldtiden herfra, hvorfor det er vigtigt at registrere evt. nye bopladser, der kan kaste nyt lys over aktiviteterne i området i oldtiden. Også den overpløjede gravhøj Grydehøj vil blive berørt (se herunder).

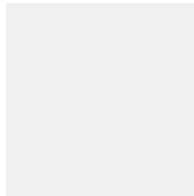
Fortidsmindelandskabet

I området lige nord og nordøst for RUC er der som angivet på kortudsnittet kun registreret to fortidsminder. Nr. 17 angiver den overpløjede gravhøj Grydehøj, som er fjernet allerede i starten af 1900-tallet, en skæbne der overgik utallige gravhøje omkring dette tidspunkt. I 1912 blev der udgravet en hellekiste (stenkiste) med skeletrester i. Graven er dateret til senneolitikum, ca. 2400-1700 f. Kr. I foråret 2005 er der opsamlet flere dele af itupløjede bronzer, bl.a. dele af bronzesværd fra ældre bronzealder ca. 1700-1000 f. Kr. Der kan således stadig være rester af højen og dens gravanlæg tilbage. Højden hvor højen lå er meget markant i terrænet som et af de højeste punkter på stedet. Gravhøjen vil blive berørt af lokalplanen.

Nord for gravhøjen, øst for Skademosegård, er der i 1983 udgravet dele af en boplads med bevarede huse og hegn fra førromersk og romersk jernalder (nr. 18). Fortsatte anlægsarbejder vil sandsynligvis føje flere punkter til kortet.

Udsnit af topografisk kort 1:100.000 med angivelse af registrerede fortidsminder

Udsnit af historisk højkantkort 1:20.000 med gravhøjen "Grydhøj"

Topografi, terræn og undergrund

Undersøelsesområdet ligger i et bakket morænelandskab, vest for den nord-syd gående markvej mellem Skademosegård og RUC's nordligste bygningskomplekser. Felt 1 og 1A ligger på det laveste område i terrænet, nedenfor et mod syd skrånende større bakkeplateau. Felt 2 ligger på vej opad bakken, mens felt 3 ligger på det højeste nordligste punkt på undersøelsesområdet, med udsigt til Roskilde By og Domkirken. Undergrunden på felt 1 og 1A består overvejende af gulbrun ler, blandet med sand, flere steder med større indslag af sten og flintknolde, samt evt. klumper af kridt og kalk. Desuden ses flere store sten og stenblokke stående i leret. Disse forhold hæmmede afrømningen meget, idet fladen blev "kradset op". På felt 2 sås dog næsten rent brunorange grus og sand uden større stenindslag, hvorved afrømningen forløb nemmere og med et bedre resultat. På felt 3 sås igen den lerede undergrund med mange sten og flintknolde.

Baggrund og begrundelse for udgravningen

Roskilde Kommune har i januar 2005 vedtaget en rammelokalplan for Trekroner Øst, hvor der med tiden skal udvikles en bydel (lokalplan 406). Forud for den indledende etablering af et nyt vejforløb fra Trekroner Allé mod nord, som er døbt Trekroner Parkvej, blev der i foråret 2005 indgået en aftale mellem bygherren Roskilde Kommune og Roskilde Museum om en forudgående prøvegravning af det projekterede vejforløb (se prøvegravningsrapport). Trækning af flere søgegrøfter resulterede i Roskilde Museums ønske om udvidelse ved tre relevante område, hvor fremdukkede anlæg og fund godtgjorde muligheden for yderligere fortidsminder mellem søgegrøfterne (se herunder i afsnittet metode). En egentlig udgravning blev derfor iværksat efter fornyet aftale mellem kommune, museum og Kulturarvsstyrelsen i august 2005.

Udgravningens data

Ansvarlig leder: museumsinspektør Jens Ulriksen

Daglig leder: cand. mag., arkæolog Birgitte Borby Hansen, Roskilde.

Assistent: Arkæologistuderende Mette C. Olsen og Tina Rasmussen, fra Saxo Institutet, Kbh.'s Universitet. Stud. mag. Jakob Schlein Andersen stod for opmålingen med totalstation.

Maskinfører Michael ?, fra entreprenørfirmaet JL Entreprise, Køge, stod for afrømningen med gravemaskine CAT 312 på larvefødder, med 2 meter rabatskovl. På området stod ved undersøgelsen moden hvede.

Udgravningen blev påbegyndt torsdag d. 11/8 og afsluttedes torsdag d. 25/8 2005. Vejret var dansk sommervejr, fra 15-25 + grader C, fortrinsvis meget solrigt, let blæsende. Det skarpe sollys både hæmmede iagttagelser og udtørrede den lerede afrømmede overflade. Enkelte dage var iagttagelsesforholdene dog gode, med overskyet.

Udgravningsmetode

De 4 afrømmede felter, felt 1, 1A, 2 og 3, blev indmålt og registreret ved hjælp af koordinatsystem, lagt ud med Pythagoras og målebånd, ud fra enten allerede eksisterende målesøm fra prøvegravningsfasen, dels fra nyetablerede målesøm. Efterfølgende er disse målesøm indmålt med totalstation SOKKIA SET 3C II. Der blev etableret fixpunkter på to store jordfaste sten til nivellering med WILD nivellerinstrument. Disse punkter er ligeledes indmålt med totalstation. Relativt fixpunkt for felt 1 og 1A er 160, for felt 2 og 3 er relativt fixpunkt 130. Under afrømningen blev relevante fyldskifter indridset med skovl og afmærket med farvede pinde. Efter afrømning blev der etableret målesystem til manuel fladetegning i 1:50 på milimetertegneplast. Snittegninger i 1:20 og beskrivelse af anlæg blev foretaget på fortrykte papirark. P.g.a. den hårde lerede jordbund måtte alle anlæg snittes med spade, mens profiler efterfølgende blev afrenset med ske. Der blev taget digitalfotos til dokumentation. Der blev anvendt Diaconlak til præparering af keramik i A 34 og 168.

Udgravningssituation – keramik præpareres med lak og tages forsigtigt op

Dataliste

Ansvarsmuseum: Roskilde Museum, j. nr. 2285

KUAS FOR 2003-2122-0835

Trekroner Øst

Roskilde Dms.

Stednr. 020410

Sogn Roskilde Dms.

Herred Sømme

Amt København

Originaldokumentation og oldsager opbevares efter undersøgelsens afslutning på Roskilde Museum.

Udgravningssituation – gravning af profilgrøft i affaldsgrube

Litteraturliste

Becker, C. J. 1961: Førromersk jernalder i Syd- og Midtjylland. Nationalmuseets Skrifter. Større beretninger, VI. København.

Jensen, J. 2003: Danmarks Oldtid. Ældre jernalder 500 f. Kr.-400 e. Kr. Gyldendal. København.

Schmid, E. 1972: Atlas of Animal Bones For Prehistorians, Archaeologists and Quaternary Geologists. Elsevier Publishings Company. Amsterdam-London-New York.

TIDSTAVLE

Periode	Underperiode	Kalenderår f./e. Kr.
		— 1536
Middelalder	Senmiddelalder	1400
	Højmiddelalder	1200
	Tidlig middelalder	1050
	Vikingetid	775
Jernalder	Germansk jernalder	375
	Romersk jernalder	Kr. fødsel
	Føromersk jernalder	500
Bronzealder	Yngre bronzealder	1100
	Ældre bronzealder	1700
	Sen-neolitisk tid	2400
Bondestenalder	Enkeltgravstid	2800
	Mellem-neolitisk tid	3200
	Tidlig-neolitisk tid	3900
Jæger- samlerstenalder	Ertebøllekultur	5400
	Kongemosekultur	6800
	Maglemosekultur	9000
Ældste stenalder / Palæolitikum	Ahrensburgkultur	10000
	Bronnøkkultur	11500
	Federmesserkultur	12000
	Hamburgkultur	